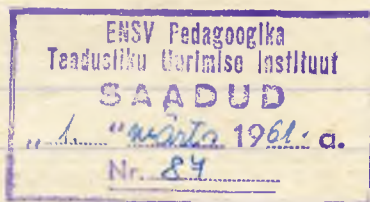

Thüie
98

Andmeid

Rahvahariduse - kirjastuse-edenda-
mise alal tegutsenud moodustest, ning
uusustesse vaevatist koolidest Lihula rajoonis.
Uuustatud koolidest Lihula rajoonis.

Kaua aega enne veikeste küla-koolide
asutamist on lastele külas õpetanud kirja-
ostust üksikud kooli- lüüsed, Anned, Kaarid,
-juhavid ja teised.

Mälestused nendest on Lihula rajoonis ka-
dunud, või kui ehk, kui lühikes, siis kunagi
kaugimal rajooni punktis.

Karuselt, vanamus, Turner Anton kõneles
et tema poisikesi-põlve ajal vana-rakvas on rää-
kinud, et rootsi-ajastu lõpul on rahvale lugemi-
seostust õpetamas kõinud külades kiriku köstnid.

Aastat 70 tagasi, kõneles mulle vanaema, et
Saaremaal kõnelitud tema lapsepõlve ajal, et ku-
nagi, vanal ajal, on olnud kirjaostkajaid naisi ja
mehi, kes talviti oma kodu-küla lastele veeri-
mist ja lugemist on õpetanud; eriti targad aga
ka kirjutamist, arvamist ja laulmist.

Lapsed istunud talu rehetoas ümber
peulaua, veerinud ja harjutanud lugemist.
Õpetaja istunud laua otsas oma vokiaga ja
ketranud mõisale ketust, ehk nudunud saka-
vanast. Selle juures jälginud ka laste töid ja
abistanud, kui vaja.

Mehed, samuti, toimitanud loas oma
töid ja juhitanud lapse-õppimisel.

Üsa õppimisest oli võtnud need lapsed kelle vanemad kodu lugeda ei osanud

Kas õpetajate tasuti, ja kuidas ei ole teada.

Minu vanema oli kodu õpetatud lugema ja kirjutama ja temagi on selle tarkuse ka ise oma lastele edasi annud. Habitsat tol ajal ei ole olnud. Õpitud korraga tähti ja sõnu kas Kätikismusest, ehk Uuest Testamendist.

Kirjutamise vahendiks olnud tahvel ja kriiv, harvaks ka pliiats.

Lugemise- oskust noortelt on nõutud abiellumise puhul. Selliks käidud kiriku-õpetaja juures lugemas, ja neid kus lugeda ei osanud — neid ei kihlatud.

XIX sajandil oli kirjaoskamatuse diktumla rajoonis liivideeritud. Seda kindlasti koolide kaudu

Täpseid andmeid kirjeldatud ajastu, esimeste koolide ja nende asutamise, kui ka esimeste koolmeistrite kohta ei ole. Suurem osa kirikuõpetajatest ei ole üldse koguduse haridus-koorinad pidanud, ehk kus oligi peetud, seal on need hävinud ajastu keerises.

Kõrge kihelkonna- koolikohus ei ole üldse pidanud kihelkonna haridus-koorinad, nagu kinnitab seda köster Karl Puusep.

Erdistel küla- ja vallakoolidel tegevus on paljudel aja jooksul lõpetatud, koolid koondatud, ja nende mälestus- märgidena on säilinud tänapäevaks "Kooli" nimega talus, kohitunud maja- asund või ahervared.

Ununenud on ehk ununenud, indised koolid, nende koolmeistrid, ja su aeg, millal on need töötanud.

Näisugused koolid on olnud:

- 1 Iluste kitarikool, Hõbaralu külas, Kas-mardi

talu maa-alal. Maja koht ei ole säilinud. Viimane koolmeister on olnud Turman, samast vallast. Tema pojapoeg oli 1905. aastal mehega, Paatsalu (Nõmme) vallakooli õpetaja.

2) Koonga (Tammiku) vallakool. Varemities. Selle järglase on Koonga 8kl. kool - Koonga hävast majas. Viimane õpetaja Tammikul oli Jaan Merivalja (Martson)

3) Tuudi külakool - kohtumajas 1862 - 1879a. Varemud Tuudi küla „Kärnei“ talu maa peal.

4) Tuudi vallakool. 1879 - 1905a. On asunud Tuudi külas, Kooli' talu maa peal. Maja kohal on 2 suurt paplit.

5) Harusi kirikuvalla küla-kool. Koolimaja oli põlenud ja selle asemel - päästpoole on ehitatud talu-elamu. Viimane koolmeister olnud Pender

6) Harusi kihelkonna-kool. Viimane õpetaja oli Karl Peusep. Kool lõpetas tegevuse 1912a. Maja põles ära sõja ajal a. 1941.

7) Vatta (Noti) õigeusu abikool. Varemities.

8) Paatsalu (Nehatu) 2^{ks} kl. ministerruumi kool. Varemities. Esimene õpetaja. Ivan Vaga.

9) Paatsalu (Nõmme) algkool. - Varemities.

10) Massu (Nuka) algkool. Varemities. Esimese õpetaja Adam Reisiku kohta kõnelitakse, et ta on õpetanud lapsi ise klassi ahju peal lamades. Teistest õpetajatest on olnud: Kivi kall, Kosenkraanits, ^{Jaan Oks} Jüri Uustalu, Johan Kruuk ja Johan Kruuk. Kooli järglase on Massu mõisa herraastemajas asuv 7kl. kool. Seal on ka kooli krossnikka.

11) Saastna (Tammiku) vallakool. Varemities. Viimastest õpetajatest oli Jüri Uustalu.

12) Saastna valla küla-kool. Oma maja puudumisel on töötanud Poanse küla Paju" talu kambaris. Viimane õpetaja on olnud Paul Obar, kes

on olnud pärastpoole "Estoonia" teatri direktor.

13) Matsalu valla külakool, valla kohtumajas, Meelva külas. Kohtumaja asimele on ehitatud "Otsa" talu elamu. Viimane kodumeister ja kohalik ja naabri-valdod, kohturajutaja on olnud advokaat- ja on Teemant' isa.

14) Matsalu valla külakool "Pikamaa" kõrtsimides. Maja püsib talu majana. Viimane koolmeister olnud Gustav Karell (umbes 70 a. tagasi).

15) Kirbla vallakool. Varemud Kirbla küla "Nurga" talu maa-alal.

16) Tuhu (Paadremav.) külakool. Koolimaja on olnud Tuhu külas, Kooli talu maa peal. Maja kohta ei ole enam tunda. Kõrvalustusi ei ole säilinud.

17) Kasari vallakool. Varemud Kasari külas "Külaotsa" talu maa peal. Kooli järglane on Kasari 8 kl kool, Kasari jõe ääres.

18) Lihula õigusu kiriku kihelkonna kool. Varemutes. Opirased käivad keskkoolis.

19) Lihula Valitsuse I algkool (Elementaar kool, asut. 18 mail 1786a.) Koolimaja asimele on püstitatud Lihula keskkooli hoone. Kooli kroonika on keskkoolis.

20) Lihula II algkool. Maja on keskkooli internadina.

21) Põuise õigusu abikool. Varemud on Vapruse kolhoosi maa peal. Lapsed minnavad Tõuoli kooli.

22. Nehatu valla külakool, Oeka külas "Lüasi" talus. Koolimaja on säilinud ja kasutatakse talu elamuna. Lapsed käivad Nehatu algkoolis.

23) Lihula - Penijõe (Annu) algkool. Kool on ühendatud keskkooliga. Maja kasutatakse keskkooli internadina.

24) Lihula (Hakula) vallakool. Viimane õpetaja oli Jakob Roos. Kool on liidetud keskkooliga.

Koolimajas asub veterinaar punkt.

25) Uue-Virtsu (Kõrnsi) õigeusu kiriku kihelkonnakool. Õpilased on suunatud õppima Hanimla ja Massu koolidesse. Koolimaja kasutab rajooni töödus-kombinaat.

26) Paadrema õigeusu kiriku kihelkonnakool. Õpilased on ülevõetud Paadrema 7-kl. kooli. Koolimaja kasutab rajooni savi tööstust.

Joh. Kuumt.
Lõuna raj. Töödus- ja Sõjaväe osakond.
28.01.1961 a.

Koeri 4-kl. algkool, Paadremaa v. Koeri küla
 'Peedi' talu ruumides. Kodanduse ajal on töö-
 tanud, ilma registreerimata kodukoolina" ümbrus-
 konna lastevanemate kaudul, kes on tasunud ka õpe-
 taja palka. 1940 a oli almsud riigikool, kirjutas
 õpetaja L. Koitla. Kooli lõpetamise aasta oli 1954 a.

Lõpul olmsud õpilaste arv 8. Õpilased lämsud
 üks-sina, Teine sinna, ümbruskonna koolidesse
 laiali, kus kellelgi juhtus sugulasi kooli lähedal ole-
 ma. Vanematel ei olmsud majanduslikult võimalik
 neid internaat'i saats. (Viimase õpetaja L. Koitla teated)

Hallivanni algkool. Töötas 1944 aastast
 saadik Paadremaa 7-klasilise algkoolina
 samades ruumides.

J. Kruus